

DO PIERWSZE ZDROWIE

Twoje prawa w dostępie do opieki zdrowotnej
Podręcznik dla osób transpłciowych

Autorzy:
Izabela Jąderek, Wiktor Dynarski

ISBN: 978-83-64839-01-6

DLACZEGO

pisać o zdrowiu?

Zdrowie jest ważne. Słyszymy to i widzimy codziennie w mediach – co rusz napotykamy na reklamy różnego rodzaju suplementów i medykamentów, czasem mamy również do czynienia z kampaniami mającymi na celu uświadomić nam niebezpieczeństwa (choroby, substancje itp.) lub konieczności przeprowadzania regularnych badań. Wciąż mało jednak mówi się o tym, jakie prawa i obowiązki ma pacjent i jak wpływają one na prawa i obowiązki osób pracujących w opiece zdrowotnej. Jeśli brakuje ich dla ogółu społeczeństwa, to w przypadku osób transpłciowych jest to tym bardziej trudne.

Dlatego też prezentujemy Ci tę broszurę. Znajdziesz w niej podstawowe informacje o swoich prawach, dowiesz się, czym są nadużycia i czego na pewno nie powinni robić lekarze, psychologowie czy pielęgniarze w kontakcie z Tobą oraz co możesz zrobić w przypadku, gdy zachowanie specjalisty okazało się nieprawidłowe.

Pamiętaj, zdrowie jest ważne, ale równie ważne jest to, w jaki sposób jesteśmy traktowani.

Dlatego nie obawiaj się reagować ani zgłaszać nadużyć.

MASZ PRAWA

jako pacjent

Gdy zwracasz się o pomoc jako pacjent, masz prawo korzystać ze wszechstronnej pomocy i wiedzy specjalistów.

Transpłciowość może, ale nie musi być bezpośrednim powodem, dla którego decydujesz się skorzystać ze wsparcia. Wizyta u lekarza podstawowej opieki zdrowotnej, potrzeba rozmowy z psychologiem, czy badania w szpitalu nie zawsze są związane z transpłciowością.

Masz prawo

- do wielostronnej powszechnej opieki zdrowotnej i innych form wsparcia niezbędnych do ochrony Twojego zdrowia.
- do rzetelnej oceny Twojego zdrowia: psychicznego, fizycznego i seksualnego.
- prosić o dodatkowe konsultacje i uzupełnienie badań, jeśli masz wątpliwości odnośnie do jakiegokolwiek aspektu związanego z pomocą zdrowotną

Pamiętaj, że różne obszary zdrowia wzajemnie na siebie wpływają! Jeśli jeden z elementów nie działa prawidłowo, to cierpią na tym pozostałe. Niezależnie od udzielanej Ci profesjonalnej pomocy w zakresie medycznym, **masz prawo do:**

- odnoszenia się z szacunkiem do Twojej tożsamości, czyli zwracania się do Ciebie w preferowanych przez Ciebie zaimkach i zgodnie z imieniem, które lubisz
- zapewnienia Ci poczucia intymności,
- zadbania o Twoją godność osobistą
- ochrony Twoich dóbr osobistych, w tym przestrzegania tajemnicy lekarskiej i psychologicznej

OBOWIĄZKI

jako pacjent

Czasem zdarza się, że oczekując pomocy, zapomina się, że lekarz, psycholog lub pielęgniarka, ma prawo oczekiwać od Ciebie respektowania pomocy, którą Ci oferuje. Wynika to z obowiązków, które Karta Praw i Obowiązków Pacjenta nakłada na każdą osobę.

Pamiętaj, że zwracając się o pomoc medyczną lub psychologiczną, każdy pacjent oprócz praw ma również obowiązki z nich wynikające.

Będąc pacjentem – niezależnie od tego, czy korzystasz z opieki prywatnej, czy publicznej – masz obowiązek zarówno poszanowania świadczonej Ci pomocy, jak i przyczyniania się do prawidłowego procesu diagnostycznego i leczniczego.

Niezależnie od udzielanej Ci pomocy w zakresie medycznym lub psychologicznym, **masz obowiązek:**

- ▶ pamiętania, że to Ty odpowiadasz za stan swojego zdrowia i swoimi decyzjami dotyczącymi leczenia i/lub wsparcia przyczyniasz się do jego poprawy albo pogorszenia
- ▶ przestrzegania zaleceń lekarskich i pielęgniarskich, stosowania się do regulaminów obowiązujących w poszczególnych placówkach
- ▶ okazywania szacunku osobom udzielającym Ci pomocy i przyczyniania się do partnerskich relacji z otoczeniem
- ▶ szanowania godności i intymności innych osób, z którymi przebywasz.

Nade wszystko jednak, Twoim obowiązkiem jako pacjenta jest nieszkodzenie sobie i swojemu zdrowiu poprzez współpracę z osobami udzielającymi pomocy.

UWAŻAJ!

Praca lekarzy

W swojej pracy lekarz kieruje się przede wszystkim zasadą *primum non nocere*, czyli „po pierwsze nie szkodzić”. Zakładamy, że każdy lekarz, z którym będziesz się kontaktować, będzie przestrzegać tej zasady. Może się jednak zdarzyć, że podczas wizyty będą miały miejsce sytuacje, które wzbudzą Twoją wątpliwość lub zdziwienie.

Pamiętaj, lekarz nie powinien:

- robić zdjęć Twojej twarzy lub intymnych części ciała
- wypytywać o Twoje życie seksualne, jeśli nie dotyczy tego problem, z którym się zgłaszasz
- dopytywać o Twoje relacje rodzinne i przyjacielskie, jeśli nie tego dotyczy Twoja wizyta
- wysyłać Cię na dodatkowe i kolejne badania, jeśli wcześniej poinformowano Cię, że wszystkie, które były wymagane, zostały już wykonane
- dopytywać Cię, z jakiego powodu bierzesz leki hormonalne, jeśli nie wymaga tego przedmiot badania i diagnozy
- dzielić się informacjami, które od Ciebie uzyska w gabinecie (chyba że dotyczy to zagrożenia Twojego zdrowia lub życia – o tym możesz przeczytać w ustawie o prawach pacjenta).

Jeśli jesteś w szpitalu, lekarz ma obowiązek zapewnić Ci maksymalną intymność i zadbać o Twój komfort i poczucie bezpieczeństwa na oddziale.

UWAŻAJ!

Praca psychologów

Zdarza się, że pacjenci trafiający do gabinetu psychologicznego nie wiedzą, jakiej formy pomocy mają od specjalisty oczekiwać. Jeśli nigdy wcześniej z takiego wsparcia nie korzystali, naturalnym jest, że mogą się czuć zawstydzeni i zakłopotani.

Psycholog to specjalista od zdrowia psychicznego, bardzo ważnego obszaru funkcjonowania człowieka, który ma zasadniczy wpływ na wspieranie diagnozy. Psycholog współuczestniczy w procesie diagnozy i korekty płci oraz wspiera Cię w codziennych, czasem trudnych sytuacjach życiowych, w których możesz się znaleźć.

Może się jednak zdarzyć, że podczas wizyty będą miały miejsce sytuacje, które wzbudzą Twoją wątpliwość lub zdziwienie.

Pamiętaj psycholog nie może i nie powinien:

- wykonywać badań fizykalnych – nie może prosić Cię o rozebranie się, aby obejrzeć Twoje narządy płciowe lub jakiegokolwiek inne części ciała,
- stawiać diagnozy bez konsultacji lekarza seksuologa,
- podważać jego diagnozy bez porozumienia z innymi specjalistami,
- wypisywać Ci recept lub obiecywać, że to zrobi,
- podważać Twojego poczucia tożsamości,
- zwracać się do Ciebie w formie, której sobie nie życzysz,
- dzielić się informacjami, które od Ciebie uzyskał w gabinecie (chyba że dotyczy to zagrożenia Twojego zdrowia lub życia – o tym możesz przeczytać w ustawie o prawach pacjenta).

UWAŻAJ!

Praca pielęgniarek

Pobyt w szpitalu – niezależnie od jego przyczyny – może być dla Ciebie źródłem lęku i wielu obaw. Jeśli jesteś w trakcie procesu korekty płci i przyjmowania leków hormonalnych, to zmiany w Twoim ciele stają się zazwyczaj bardzo wyraźne. Zmienia się Twoja sylwetka, tembr głosu i potrzebujesz, aby inne osoby zauważały te zmiany i odnosiły się do Ciebie z szacunkiem i zgodnie z Twoim psychicznym poczuciem płci.

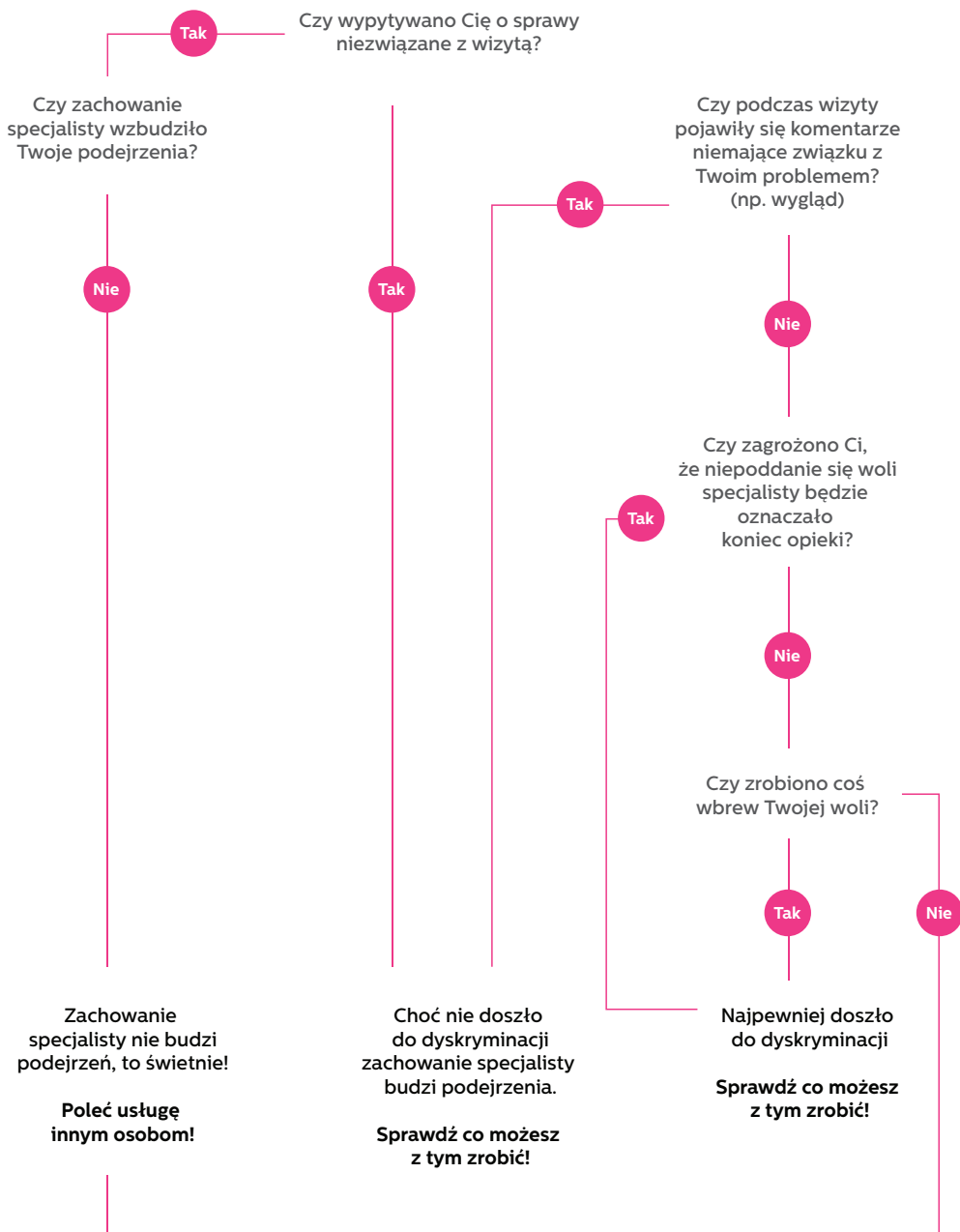
Pamiętaj, że w każdej sytuacji wiążącej się z pobytem na oddziale, warto porozmawiać z lekarzem prowadzącym, powiedzieć mu o swoich potrzebach, zwrócić jego uwagę na kwestię umieszczenia Cię w odpowiedniej sali chorych lub korzystania z łazienki – to wszystko zostanie przekazane pielęgniarkom, tak aby można było zgodnie z wytycznymi dbać o Twój możliwie wysoki komfort pobytu w szpitalu.

Zwracaj uwagę na wszelkie formy zachowania, z którymi możesz się spotkać ze stron osób pielęgnujących.

Pielęgniarki nie powinny:

- lekceważyć jakichkolwiek form dyskryminacji, przemocy, uszczypliwości, złośliwych komentarzy ze strony zarówno innych pacjentów, jak i osób z grona medycznego,
- uniemożliwiać Ci pobytu w sali chorych, która jest zgodna z Twoim poczuciem płci lub w sali jednoosobowej.

Czy potraktowano mnie w sposób dyskryminujący?

CO MOŻESZ ZROBIĆ?

Wizyta u specjalisty, pobyt w szpitalu lub jakikolwiek inny kontakt z pracownikami służby zdrowia, może być źródłem trudnych sytuacji pomimo znajomości zarówno swoich praw, jak i odpowiedzialności lekarzy.

Twoje wątpliwości i rozterki mogą dotyczyć różnych obszarów, takich jak:

- kompetencje specjalisty i umiejętność udzielenia pomocy
- wiedza dotycząca obszaru transpłciowości i będąca zasadniczym warunkiem do diagnozy, terapii lub leczenia
- postawa wobec Ciebie związana z zapewnieniem poczucia godności i intymności
- szacunek dla Twojej tożsamości

Masz prawo reagować na wszelkie formy zachowania, które w Twojej ocenie wykraczają poza kompetencje specjalisty lub są dyskryminujące. Zakładamy, że część z nich nie musi być zamierzona, a może wynikać z braku wiedzy o tym, jak pracować z pacjentem będącym osobą transpłciową.

Jako pacjent masz prawo poinformować specjalistę o swoich odczuciach i wątpliwościach odnośnie do jego zachowania lub formy pomocy, którą Ci zaproponował.

Jeśli jednak Twoja interwencja jest nieskuteczna, możesz podjąć następujące kroki:

- **w przychodni:** zwrócić się do rejestracji z prośbą o możliwość napisania zażalenia
- **w szpitalu:** zwrócić się do lekarza prowadzącego, psychologa lub osoby nadzorującej pracę oddziału, na którym się znajdujesz

Jednak z uwagi na dostępność i szybkość kontaktu pacjenci bardzo często korzystają z prywatnych gabinetów specjalistycznych.

W przypadku naruszenia Twoich granic sprawdź, w jaki sposób dana przychodnia realizuje kwestię skarg i zażaleń. Tego typu informacja powinna być ogólnodostępna – bądź na stronie internetowej przychodni, bądź w rejestracji.

Pamiętaj, że w zależności od specjalizacji lekarza masz możliwość zwrócenia się do odpowiednich instytucji. W szczególności polecamy Twojej uwadze następujące organy:

- Sekcja ds. Skarg i Wniosek w Narodowym Funduszu Zdrowia
- Rzecznik Praw Pacjenta
- Rzecznik Praw Obywatelskich

Więcej informacji o Twoich prawach pacjenta otrzymasz poprzez portal www.prawapacjenta.eu

Pamiętaj, że pomoc oferuje również Fundacja Trans-Fuzja, gdzie uzyskasz wszechstronne wsparcie:

- psychologiczne
- seksuologiczne
- społeczne
- prawne

INFORMACJE

o organizacji

Fundacja Trans-Fuzja

ul. Noakowskiego 10, lok. 66
00-666 Warszawa

KRS: 0000309669

www.transfuzja.org

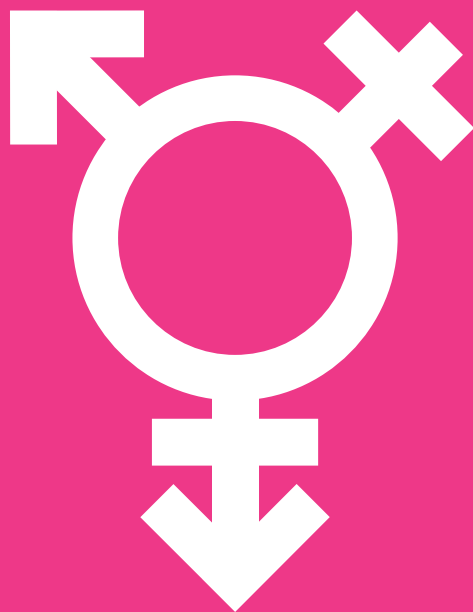
facebook.com/FundacjaTransFuzja

twitter.com/trans_fuzja

Fundacja Trans-Fuzja jest organizacją pożytku publicznego, możesz przekazać nam 1% podatku lub wpłacić darowiznę na konto mBANK S.A. nr 12 1140 1977 0000 2089 3300 1001

Publikacja jest wynikiem projektu badawczego „Transpłciowość a opieka zdrowotna w Polsce” sfinansowanego w ramach funduszu Documentation and Advocacy Fund międzynarodowej organizacji na rzecz osób LGBTI – ILGA-Europe.

TRANS-FUZJA

Fundacja na rzecz Osób Transpłciowych

